

Az ember beleül egy átlátszó plexiszékbe és lebegni kezd

Igényes és gyakorlatias flamand formák

Az ember, aki bele akar ülni egy átlátszó plexiszékbe és lebegne, ezt (a beleülésig) minden különösebb nehézség nélkül megtehetné, ha betéved egy bútoráruházba, vagy egy Andrassy út és környékén található hangzatos nevű dizájn shopba ha ott előfordulna az ilyesmi. De ily holmit nem találni a kereskedelemben. Az Iparművészeti Múzeumban viszont igen. Az augusztus 12-én nyílt flamand formatervezési kiállításon más tárgyak között ilyen átlátszó plexiszék is van, *Maarten Van Severin* alkotása, címe „Lage stoel 94“.

Szóval az ember meglátja, megőrül és beleül egy átlátszó plexiszékbe majd elkezd lebegni - persze csak ha szerencséje van és nem veszik észre a teremőrök. „Ezen régió szellemisége irtózik mindentől, ami nem józan, azaz nem gyakorlatias és ezen belül igényes. Különös módon a tárgyformálást, mint filozófiáját elutasítja, amivel azt jelenti ki, hogy a design - mint tervezői és megvalósítási folyamat (voltaképpen saját nyelvvel azonos, saját evolúciója van, s ehhez nem szükségeltetik semminemű verbális receptura, csak permanens igényesség tervezői gondolkodásban és a létrehozás technológiájában. Ez maga a stílus, az érzés) eszmei kommentár nélkül. Ennél szebb filozófiát tagadó filozófia aligha akad“ - Mondta *Simon Károly* főigazgató megnyitóbeszédében.

Vajon egy átlátszó plexiszéknek van-e, lehet-e filozófiai aspektusa. Én személy szerint szeretek átlátszó anyagokat használni. Üvegből készült szobraimon az átláthatóság és a visszatükröződés keltette illúzióval dolgozom. Számomra egy plexiszék izgalmas játék az emberi érzékeléssel.

A látással, a tapasztalással való visszaélés, itt a súlytalanság érzését kelti. Tán felesleges azon vitatkozni, hogy a tárgyaknak van-e filozófiájuk, vagy filozófiát tagadó filozófiájuk, hiszen a művészet nem egyenlő a filozófiai gondolatok tárgyiasításával, vagy azok tagadásával. Különösen igaz ez az iparművészetben, hiszen hiába van egy tárgynak mély gondolatisága, ha használhatatlan vagy legyárthatatlan. Mégis a szék (bocsánat, hogy a tárgy világából éppen a széket emelem ki, kiemelhetem volna szinte bármelyiket, de mégis a szék tűnik számomra a legérdekesebbnek) a művészetben gyakran használt motívum, gondoljunk csak Van Gogh

székére, vagy Brancusi kompozíciójára. Székügyben a legdurvább élményem talán az volt, amikor minap az IKEA-ban jártam, és láttam, hogy a vásárlóközönség műalkotás-látvány igényének kielégítésére szolgáló műtűrök sorában ott volt a Van Gogh-féle szék bronzból öntött, térbeli kicsinyített változata. De maradjunk csak szorosabban a flamand formáknál.

„A legjobb dizájnerek kezdetben az építészek voltak“ - mondta a hivatalos sajtótájékoztató után rögtönzött tárlatvezetésen *Lieven Daenens*, a genti Design Múzeum igazgatója, majd megkérdezte a közönséget, hogy ez hazánkban is hasonlóképp volt-e. A közönség egybehangozóan bólogott. A Lechner Ödön által tervezett falak közt nehéz lenne ezt megcáfolni. A kérdés *Victor Horta* kovácsoltvas korlátja kapcsán merült fel, melyet a Het Volkshuis-ból azaz a Belga Szocialista Párt 1895-99-ig épült székházából mentettek ki, mielőtt az épületet lerombolták. A 70-es években építettek helyére új székházat, mely sajnos meglehetősen csúnyára sikeredett. A múlttal való viszonyukban felmerülő párhuzamosság ellenére *Daenens* úr külön kiemelte, hogy Belgiumban a szocialisták mások voltak, nem kommunisták. A szándékos párhuzamvonás feltételezése nélkül megjegyzem, hogy a kiállítást bevezető vörös zászlós plakát képileg, stílusában megdöbbentő hasonlóságot mutat a múltunkból jól ismert politikai plakátok világával. A bemutatott enteriőr mégis meglepő, nálunk nem igazán szokták összekapcsolni a nemzetközi baloldal és a szecesszió kialakulását. Ezt a bevezető részt „1895-től 1910-ig Belle Epoque, Art Nouveau és a vörös zászló“ címmel nevezték el. A politikai funkciótól függetlenül kár volt a székházért. Sajnos ezen kívül még sok értékes bútor esett áldozatul a divatok változásának. A korlát mögött álló ajtóból is csak elvétve maradt fenn néhány darab.

A kiállítás rendezője a huszadik századot nyolc korszakaszra bontotta.

1.) 1895-től 1910-ig - Belle Epoque, Art Nouveau és a vörös zászló.

A 19. század vége virágzó időszakot jelentett Belgium művészeti és irodalmi életében, amikor az új művészeti mozgalom, az Art Nouveau lendülete különösen gyümölcsöző és egyéni módon jutott kifejezésre. Az avantgarde kifejezésének magja az XX csoport (Les Vingti).

Ehhez a nemzetközi reformmozgalomhoz olyan neves desing művészek kapcsolódtak, mint Henry van de Velde, Paul Hankar, Victor Horta, Gustave Serrurier-Bovy és Philippe Wolfers. Arra törekedtek, hogy korábban ismeretlen módon békítsék ki a művészetet és az életet.

2.) 1911-től 1925-ig - Art Deco - hűvös elegancia

A századforduló formagazdagságát egyre inkább kiszorították a visszafogottabb irányzatok. Már a fordulóponthoz vezető első világháború előtt az elegáns 'proto' art deco kezdetei tűntek fel. Az építész és belsőépítész *Albert Van Huffel* és a Kortrijkse Kunstwerkstede, *Gebr. De Coene* különösen jelentősek e tekintetben. Van Huffel mindig is a művész szélsőségesen esztétikai szerepének volt a szószólója. Misszionáriusi hévvel lépett fel az izlés „kijózanítása“ és az ipari termékektől való függés ellen, privilegizált, elit helyzetet követelve. A munkája, ami a Wiener Werkstätte és a Darmstädter Kunstgewerbler befolyásából vesz át elemeket, először az 1913-as Genti Nemzetközi Kiállításon került a figyelem középpontjába.

3.) 1926-től 1930-ig - Konstruktív Funkcionalizmus

Flandriában a modern design egyik úttörője kétségtelenül *Huib Hoste*. A holland 'De Stijl' mozgalommal való kapcsolatának köszönhető az a modernizmushoz vezető áttörés, amit az építészeti munkáiban ért el. *Hoste* számára az épületek és a bútorok alakítása rokon folyamat. A kettő között érzékelt közeli kapcsolatosság szintén befolyásolta az általa tervezett enteriőröket. A bútorait állandó installációként képzelte elhelyezni.

Ami a művészi eszközöket illeti, az egyik korszakalkotó felfedezés gyökere szintén Flandriába vezetnek. *Leo Baekeland* feltalálta az első valóban

Az ember beleül egy átlátszó plexiszékbe és lebegni kezd

Igényes és gyakorlatias flamand formák

Az ember, aki bele akar ülni egy átlátszó plexiszékbe és lebegne, ezt (a beleülésig) minden különösebb nehézség nélkül megtehetné, ha betéved egy bútoráruházba, vagy egy Andrassy út és környékén található hangzatos nevű dizájn shopba ha ott előfordulna az ilyesmi. De ily holmit nem találni a kereskedelemben. Az Iparművészeti Múzeumban viszont igen. Az augusztus 12-én nyílt flamand formatervezési kiállításon más tárgyak között ilyen átlátszó plexiszék is van, *Maarten Van Severin* alkotása, címe „Lage stoel 94“.

Szóval az ember meglátja, megőrül és beleül egy átlátszó plexiszékbe majd elkezd lebegni - persze csak ha szerencséje van és nem veszik észre a teremőrök. „Ezen régió szellemisége irtózik mindentől, ami nem józan, azaz nem gyakorlatias és ezen belül igényes. Különös módon a tárgyformálást, mint filozófiáját elutasítja, amivel azt jelenti ki, hogy a design - mint tervezői és megvalósítási folyamat (voltaképpen saját nyelvvel azonos, saját evolúciója van, s ehhez nem szükségeltetik semminemű verbális receptura, csak permanens igényesség tervezői gondolkodásban és a létrehozás technológiájában. Ez maga a stílus, az érzés) eszmei kommentár nélkül. Ennél szebb filozófiát tagadó filozófia aligha akad“ - Mondta *Simon Károly* főigazgató megnyitóbeszédében.

Vajon egy átlátszó plexiszéknek van-e, lehet-e filozófiai aspektusa. Én személy szerint szeretek átlátszó anyagokat használni. Üvegből készült szobraimon az átláthatóság és a vizuális átlátszóvá válás kellette illúzióval dolgozom. Számomra egy plexiszék izgalmas játék az emberi érzékeléssel.

A látással, a tapasztalással való visszaélés, itt a súlytalanság érzését kelti. Tán felesleges azon vitatkozni, hogy a tárgyaknak van-e filozófiájuk, vagy filozófiát tagadó filozófiájuk, hiszen a művészet nem egyenlő a filozófiai gondolatok tárgyiasításával, vagy azok tagadásával. Különösen igaz ez az iparművészetben, hiszen hiába van egy tárgynak mély gondolatisága, ha használhatatlan vagy legyárthatatlan. Mégis a szék (bocsánat, hogy a tárgy világából éppen a széket emelem ki, kiemelhetem volna szinte bármelyiket, de mégis a szék tűnik számomra a legérdekesebbnek) a művészetben gyakran használt motívum, gondoljunk csak Van Gogh

székére, vagy Brancusi kompozíciójára. Székügyben a legdurvább élményem talán az volt, amikor minap az IKEA-ban jártam, és láttam, hogy a vásárlóközönség műalkotás-látvány igényének kielégítésére szolgáló műtűrök sorában ott volt a Van Gogh-féle szék bronzból öntött, térbeli kicsinyített változata. De maradjunk csak szorosabban a flamand formáknál.

„A legjobb dizájnerek kezdetben az építészek voltak“ - mondta a hivatalos sajtótájékoztató után rögtönzött tárlatvezetésen *Lieven Daenens*, a genti Design Múzeum igazgatója, majd megkérdezte a közönséget, hogy ez hazánkban is hasonlóképp volt-e. A közönség egybehangozóan bólogott. A Lechner Ödön által tervezett falak közt nehéz lenne ezt megcáfolni. A kérdés *Victor Horta* kovácsoltvas korlátja kapcsán merült fel, melyet a Het Volkshuis-ból azaz a Belga Szocialista Párt 1895-99-ig épült székházából mentettek ki, mielőtt az épületet lerombolták. A 70-es években építettek helyére új székházat, mely sajnos meglehetősen csúnyára sikeredett. A múlttal való viszonyukban felmerülő párhuzamosság ellenére *Daenens* úr külön kiemelte, hogy Belgiumban a szocialisták mások voltak, nem kommunisták. A szándékos párhuzamvonás feltételezése nélkül megjegyzem, hogy a kiállítást bevezető vörös zászlós plakát képileg, stílusában megdöbbentő hasonlóságot mutat a múltunkból jól ismert politikai plakátok világával. A bemutatott enteriőr mégis meglepő, nálunk nem igazán szokták összekapcsolni a nemzetközi baloldal és a szecesszió kialakulását. Ezt a bevezető részt „1895-től 1910-ig Belle Epoque, Art Nouveau és a vörös zászló“ címmel nevezték el. A politikai funkciótól függetlenül kár volt a székházért. Sajnos ezen kívül még sok értékes bútor esett áldozatul a divatok változásának. A korlát mögött álló ajtóból is csak elvétve maradt fenn néhány darab.

A kiállítás rendezője a huszadik századot nyolc korszakaszra bontotta.

1.) 1895-től 1910-ig - Belle Epoque, Art Nouveau és a vörös zászló.

A 19. század vége virágzó időszakot jelentett Belgium művészeti és irodalmi életében, amikor az új művészeti mozgalom, az Art Nouveau lendülete különösen gyümölcsöző és egyéni módon jutott kifejezésre. Az avantgarde kifejezésének magja az XX csoport (Les Vingti).

Ehhez a nemzetközi reformmozgalomhoz olyan neves desing művészek kapcsolódtak, mint Henry van de Velde, Paul Hankar, Victor Horta, Gustave Serrurier-Bovy és Philippe Wolfers. Arra törekedtek, hogy korábban ismeretlen módon békítsék ki a művészetet és az életet.

2.) 1911-től 1925-ig - Art Deco - hűvös elegancia

A századforduló formagazdagságát egyre inkább kiszorították a visszafogottabb irányzatok. Már a fordulóponthoz vezető első világháború előtt az elegáns 'proto' art deco kezdetei tűntek fel. Az építész és belsőépítész *Albert Van Huffel* és a Kortrijkse Kunstwerkstede, Gebr. De Coene különösen jelentősek e tekintetben. Van Huffel mindig is a művész széleskörűen esztétikai szerepének volt a szószólója. Misszionáriusi hévvel lépett fel az izlés „kijózanítása“ és az ipari termékektől való függés ellen, privilegizált, elit helyzetet követelve. A munkája, ami a Wiener Werkstätte és a Darmstädter Kunstgewerbler befolyásából vesz át elemeket, először az 1913-as Genti Nemzetközi Kiállításon került a figyelem középpontjába.

3.) 1926-től 1930-ig - Konstruktív Funkcionalizmus

Flandriában a modern design egyik úttörője kétségtelenül *Huib Hoste*. A holland 'De Stijl' mozgalommal való kapcsolatának köszönhető az a modernizmushoz vezető áttörés, amit az építészeti munkáiban ért el. *Hoste* számára az épületek és a bútorok alakítása rokon folyamat. A kettő között érzékelt közeli kapcsolatosság szintén befolyásolta az általa tervezett enteriőröket. A bútorait állandó installációként képzelte elhelyezni.

Ami a művészi eszközöket illeti, az egyik korszakalkotó felfedezés gyökere szintén Flandriába vezetnek. *Leo Baekeland* feltalálta az első valóban

használható szintetikus anyagot, amit bakelitnek nevezett el. Elektromos gépek szigetelőanyagaként 1920-ban indult világhódító útjára a bakelit, de hamarosan minden lehetséges formában használni kezdték, beleértve a művészet területét is.

4.) 1931-től 1939-ig - A modernizmus és a gonosz mágia

A flamand modernizmus egyik kiemelkedő tervezője Gaston Eyszelinck. Jelentős mértékben hozzájárult a csőbútorok formatervezéséhez. 1931-ben épült házának formáiban Le Corbusier új ötleteivel játszott. A belsőteret és a bútorzat egyaránt csőszerkezetekből készült.

5.) 1945-től 1960-ig - Háború utáni fejlesztések

A második világháború Flandriában is lefékezte a belsőtervezés és az iparművészet fejlődését. Közvetlenül a háború után nagyon kevés megbízást kaptak a tervezők, mivel az iparnak a bútorok és bútorszövetek gyártásánál fontosabb tennivalói akadtak. Ám a korai ötvenes években fiatal építészek és designerek, mint Willy Van der Meeren, Alfred Hendrickx, Jos De Mey, Emiel Veranneman és Pieter de Bruyne síkra szálltak a modern otthon kényelméért és az új típusú bútorokért: a tömegtermelésű, 'szociális' bútorokért. A háború előtti funkcionalizmus befolyása tisztán látható: a tárgyak formája, funkciójuk, anyaguk és gyártási technikájuk logikus következménye.

6.) 1961-től 1973-ig - Műanyag, a hatvanas évek új anyaga

Az arany hatvanas években, az erőteljes gazdasági növekedés évtizedében számtalan új gyártási módszer és anyag bukkant fel, mindenekelelt a szintetikus anyagok. Érdekes mechanikai és formai tulajdonságainak köszönhetően a műanyag lett az újítás és kísérletezés kedvenc anyaga. Flandriában a műanyaggyártás úttörője a Meurop vállalat volt.

Termékeivel szinte azonnal óriási sikert aratott és hamarosan minden nagyobb városban nyílt Meurop üzlet.

Az évtized végén a Light volt az első cégek egyike Flandriában, amelyik modern, a kornak megfelelő világítótesteket készített. Paul Gillis stílusát határozottan a design felé fordította.

7.) 1974-től 1990-ig - A textiltervezők nagy lehetősége

A hetvenes évek formatervezési úttörői főleg a textíliákon dolgoztak. Mégsem igazán kaptak elismerést ezért. Ebben az időben a textiltervezők, mint Janine Kleykens és Marc Van Hoe, a szakma megbecsülésének problémájával küzdöttek. A gyárak, akiknek dolgoztak, ritkán követték határozott márkapolitikát. Ezek a cégek kevéssé vagy egyáltalán nem becsülték meg a designereket, elfelejtették megemlíteni nevüket, kicserélték rajzaikat, manipulálták mintáikat. Ez a nyolcvanas évekig tartott, amikor a bútorszöveteket összekapcsolták az életstílussal, és végre elismerték hozzájárulásukat a belsőtervezéshez, így a textiltervezés új lendületet kapott.

8.) 1991-től 2000-ig - Flandria a nemzetközi design térképén

A nyolcvanas és kilencvenes évek nemzetközi formatervezési robbanása Flandriában is éreztette hatását. Kétségkívül Maarten Van Severen (1956-2005) a kulcsfigura, aki sikeres nemzetközi karriert futott be. Első bútorterveit a nyolcvanas évek közepén mutatta be. Van Severen nem hajlandó kompromisszumokat kötni, visszautasítja, hogy a gép vagy a technológia diktáljon neki, és folyamatosan kutatja az új lehetőségeket. A belga lazúrkőnek, a tömör tölgynek, és a poliuretán habnak már nincsenek előtte titkai. Munkái erőteljesek, megfontoltak és minimálistétikájúak. Maarten Van Severennek az erős, tiszta, és minimális formák világában tett lelkes kutatásai Flandriát a nemzetközi design térképére emelték.

A kiállítás december 11-ig tart nyitva.

Zielinski Tibor

Középpontban a szolgáltató, nevelő, életminőséget javító szerep

Design Hét a fővárosban

A hazai és nemzetközi formatervezők munkáit népszerűsítő Design Hét hagyományteremtő szándékkal indult 2004-ben. Míg tavaly a szervezők, a Design Terminál Kht. és a Magyar Formatervezési Tanács 8 ország részvételével, 23 helyszínen 28 eseményt rendeztek - a látogatók száma pedig elérte a húszezret -, idén már 70 helyszínen, öt ország művészeinek közreműködésével, 40 rendezvényen várják az érdeklődőket. Az idei Design Hét programjainak középpontjában a design szolgáltató, nevelő, életminőséget javító szerepe áll.

Az október 14-től 23-ig tartó rendezvénysorozaton a design az utcára és a köztérre is kivonul a kiállítóterem falai közül. Így láthatók például neves külföldi és hazai tervezők munkái „formabontó” módon és helyszínen: konténerekben, Óbuda egyik iparterületén. Rendhagyó környezetben rendezik meg a Design Hét kiemelkedő eseményének számító kirakat-kiállításokat is, melyek bevásárlóközpontok, üzletházak (Árkád, Corvin, Duna Plaza, Flórián, Mammut II.) utcai kirakataiban lesznek láthatók. A design eladhatóságát bizonyító kiállítások hét tervezőközpont-intézmény hallgatóinak versenymunkái is egyben, alkotásaikra a www.design7.hu weboldalon lehet majd szavazni, és az alkotásokat végül média-zsűri bírálja el.

A Design Hét egyik hangsúlyos programja lesz a Magyar Formatervezési Díj 2005 pályázatára a Termék, Vizuális Kommunikáció, Terv és Diák munka kategóriákban benyújtott 236 pályamunka közül a 13 díjazott, valamint a kiállításra érdemesnek talált alkotások bemutatása. A nyilvános pályázatra érkezett munkák száma ebben az évben is emelkedett, és mind a benyújtott pályamunkák, mind az odaítélt díjak vonatkozásában a Termék és Diák munka kategória áll az élen.

Az idei Design Hét eseményeinek szerves részét alkotják a Magyar Iparművészeti Egyetem fennállásának 125. évfordulójához kapcsolódó rendezvények is. A jubileum ünneplése egymást érő tárlatmegnyitókkal és zenés utcafesztivállal indul, egy interaktív műalkotás létrehozásával majd a magyar tervező- és iparművészeti gazdag múltját és jelenét reprezentáló kiállítással folytatódik, és egy divatbemutatóval valamint az egyetemen az elmúlt 26 évben végzett alkotók által felajánlott tárgyak bemutatásával és árverésével végződik. A Design Hét során az egyetem két nyílt napot is tart, melyeken a tanárok és a hallgatók szakmai előadásokkal, kiállításokkal, műhelylátogatásokkal várják a látogatókat.

A rendezvénysorozatot nemzetközi kiállítások is gazdagítják: bemutatkoznak a fogyasztói társadalmat humorral és iróniával bíráló fiatal lengyel alkotók, egy-egy tárlaton Jitka Skuhrová cseh üvegtervező, az avantgarde bútorairól ismert lengyel Katarzyna Laskowska, a francia design hírhedt fenegyereke, Ora-Ito, és egy finn-lengyel fénytervező-páros munkái láthatók, valamint megismerkedhetünk a finn és a francia design múltjának és jelenének érdekes állomásaival.

Az eseménysorozatra érkezik Budapestre a „Design for the Dark” című cseh vándorkiállítás, amelynek alkotói a nem látók és a látók igényeit egyaránt kielégítő tárgyakat terveztek. A Cseh Centrumban a tapintással érzékelhető, a Vakok Állami Intézetében pedig a vizuálisan is élvezhető kiállítás megnyitójára a Vakok Világnapján kerül sor.

A Design Hét programjai között szakmai konferencia, kerekasztal-beszélgetés, folyóirat- és könyvbemutató is szerepel.

A Design Hétén négy, kortárs hazai tervezők munkáit bemutató seregszemlére valamint a teljesítményeket értékelő díjak kiosztására is sor kerül. Így az év legnagyobb szakmai eseményének számító Magyar Formatervezési Díj 2005 kiállításra, a tervezőhallgatók kirakat-tárlatára, az Aranyrajzszög grafikai díj kiállításra és a Divatolimpiára.

A rendezvénysorozat több fórumon mutatkozik be a külföldön is méltán népszerű magyar divattervezés. A Magyar Iparművészeti Egyetem jubileumi eseményeinek keretében az egyetem korábbi és jelenlegi hallgatóinak legszebb kollekcióiból tartanak divatbemutatót, a Kaleidoscope Divatműhely divatfesztivált rendez, a Magyar Divat Szövetség pedig Divatolimpia 2005 címen divatshowt és versenyt hirdet.

Végül, de nem utolsósorban: folytatódnak a tavalyi sikeres buszos Design Tűrák. A tematikus tűrák keretében idén az érdeklődők már a hét minden napján buszozhatnak: designboltokat, lámpa és lakástextil-bemutatótermekeket, bútorgalériákat, divatműhelyeket, a tárlatok és a kirakat-kiállítások helyszíneit, valamint az eklektikus fővárosi kávéházi kultúra különböző stílusú és kínálatú, „formatervezett” helyeit látogathatják meg.

Az eseménysorozat ebben az évben is egy nagyszabású partival zárul a Gödör Klubban, ahova a szervezők mindenkit szeretettel várnak divatbemutatóval, koncertekkel, vetítéssel, és egyéb meglepetésekkel.

A részletes program megtalálható a www.design7.hu weboldalon.

Festőies törekvések a fotográfiában

Kocsis Iván monográfiája

Festőies törekvések a fotográfiában címmel nyílt meg 2004 augusztus 13-án, Vácon a Művelődési Központ Madách Galériájában a Kocsis Iván fotóművész által szerkesztett/rendezett fotográfia-történeti kiállítás. A kiállítás megnyitójára készült el azonos címmel Kocsis Iván fotográfia-történeti monográfiája, melyhez már ott hozzájuthatott az érdeklődő közönség. A szakíró-fotóművész évek óta fáradozik azon, hogy a laikus közönséget megismertesse ezzel a 166 éve létező, sajátos képi megjelenítési rendszer kultúrájával, történetével. Szaklapokban megjelent számtalan cikke, előadásai és immár második megjelent kötete foglalkozik ezzel a kevesek által ismert területtel.

Feledy Balázs művészeti szakíró, aki a Váci Képzőművészeti Alapítvány alelnöke, az alábbiakban ajánlja Kocsis Iván kötetét az érdeklődő olvasók figyelmébe.

Bár tudunk rá példát hozni, mégis ritka az olyan fotóművész, fotográfus, aki alkotói élete mellett, egész élete során, gyakorlati teendőin túl, folyamatosan érdeklődik elméleti, történeti kérdések iránt is. Ezek közé tartozik Kocsis Iván fotóművész, a Dunakanyar Fotóklub elnöke, aki alkotói és közéleti

tevékenysége mellett folyamatosan végez kutatói munkát is. A Váci Fotóművészeti Könyvek izléses sorozatában is - Fejér Zoltán kötetén kívül - neki jelent meg korábban egy figyelemre méltó munkája, Lumiere testvérek és az autochrom címmel. S most harmadikként szintén egy olyan publikációt sikerült neki kiadni - ezúton is köszönet a támogatóknak, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának, a Nemzeti Kulturális Alapprogramnak és a

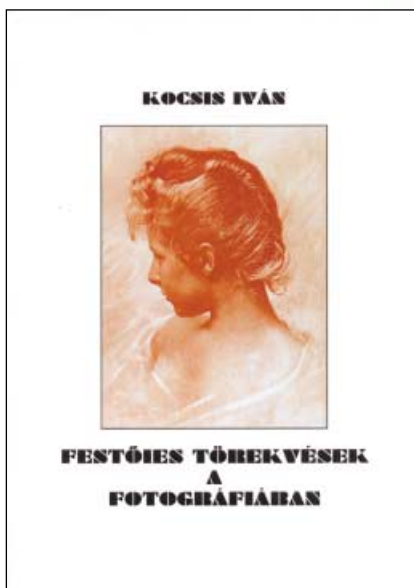
Hungart Egyesületnek - mely egy rendkívül izgalmas fotótörténeti jelenségsorozat, időszakot közelít meg, a melynek címe: Festőies törekvések a fotográfiában. Jó Kocsis Iván címválasztása, hiszen ritkán alkalmazzuk nyelvünkben, szakszótárunkban a festőies kifejezést, általában „megállunk” a festői változatnál. E fotográfiai esetében azonban, melyek nagyjából a XIX. század utolsó és a XX. század első éveire visznek minket, indokolt ez a kis további bonyolítás, cirkalmazás, hiszen - bravúros technikai beavatkozások folytán - olyan fotográfiairól van szó, melyek szinte a szentimentalizmus, a nosztalgikus romantika művészeti eszményei felé mutatnak. A szerző rövid előszavában utal a természetszerű összefüggésre: a fényképezés megszületése erőteljesen hatott a festészet átalakulására, de később épp azt is körbejárva, hogy festészet miként hatott az ekkoriban megszülető, forrongó fotóesztétikai nézetekre és művészi gyakorlatra. Ezután elsőként a composite fotó jelenségkörét

elemzi, angol példák alapján, fotók közzétételével. E technikai felfogás azt jelenti, hogy a végső kép alkotója több (akár harminc!) felvételtől állítja össze - kombinálja, komponálja, montírozza - a végső művet., mely jellemzően allegorikus tartalmával, mondandójával így

lehetővé tette, hogy a művészi képzelet szabadon szárnyalhasson „az alkotó szolgálatába állítva a kémikus és optikus kezét”. Ezt követően Kocsis ismerteti a pictorialism néven ismert felfogást, melynek párizsi és osztrák-német mesterei voltak. Ez nézet szintén azt hangsúlyozta, hogy a fotónak nem mechanikusan kell létrejönnie, hanem alkalmazni kell olyan eszközöket, melyek lehetővé teszik az egyéni képalakítást. E másolási módszerek voltak a különféle nemeseljárások, melyek célja a festőieség hatásának elérése volt.

Tizenhat esztétikus mű publikálását követően végül a szerző beavatja olvasóját a fotó-szeccsesszió csoport tevékenységébe, melynek céljai hasonlóak voltak a pictorialism törekvéseihez, a festőies hatásokat azonban nem utólagos manipulációkkal, hanem erre a célra szerkesztett lágyrajzú objektívvel érték el. Ezt a jellemzően az Egyesült Államokban élő felfogást a szerző négy felvétel bemutatásával illusztrálja. A kötet értéke, hogy miközben eligazít szemléleti és technikai kérdésekben, azoközben feleleveníti a fotótörténet azon jeles személyiségeit, akiknek nevét, munkásságát illő (volna) ismernünk (Rejlander, Robinson, Demachy, Stieglitz, Steichen stb.) Kocsis Iván kreatívan használja fel a rendelkezésére álló szakirodalmat - ezek között Hevesy Iván, Szilágyi Gábor írásait, lapokat - s olyan ismereteket terjeszt munkát készített, mely fontos fotográfia-történeti kérdésekben igazítja el az olvasót.

Feledy Balázs

Pinczehelyi Sándor képei a Vintage Galériában

Pinczehelyi Sándor - akárcsak a Pécsi Műhely többi tagja - először a geometrikus művészethez vonzódott. Korábbi konstruktivista munkái a színes forma és a tér nyelvét vizsgálták, újabb fotóinak és fotósorozatainak tárgya az idő. A művész őszi kiállítását a Vintage Galériában Parti Nagy Lajos nyitja meg szeptember 6-án 18 órakor.

A tárlat az utolsó három évet foglalja össze, már a processy és a koncept-művészet jellegzetes problémáit dolgozza fel. Korábbi konstruktivista munkái a színes forma és a tér nyelvét vizsgálták, újabb fotóinak és fotósorozatainak tárgya az idő. Két eljárás-séma kínálkozik most a művész számára: a környezetében megfigyelt folyamatok dokumentálása, valamint folyamatok mesterséges létrehozása. A tárgyi jellegű műalkotás fogalma mindkét esetben alkotási folyamatá tágul. Az idő múlásának érzékeltetése természetesen nem a folyamat kontinuitásának megőrzésével történik (erre csak a film képes), hanem szakaszokra bontásával, esetleg csupán kezdő-, és végpontjának szembeállításával. Az időbeli kontinuitás/diszkontinuitás viszony képi metaforái adják meg az idő tipikus megjelenési formáit: mennyiségi és minőségi formai változás, események periodikus váltakozása, növekedés és elfogyás, hely és helyzetváltoztató mozgás, régi és új szembeállítása, egy egység részeinek felsorolása, stb. Az elvont viszonyok konkrét megjelenése nem ritkán paradox képi metaforákat eredményez, más szóval a „filozófiai” probléma ábrázolására szolgáló banális téma a művészeti értelmezés ironikus szándékáról tanúskodik.

Tévedés lenne azt állítani, hogy Pinczehelyi folyamat-műveivel háttal fordított konstruktivista múltjának: a folyamatosan változó környezet, vagy egy esemény fázisait bemutató képsor közeli rokona egy formai permutációs vagy variációs sorozatnak. Pinczehelyi régi és új művészi világát szerencsésen kapcsolják össze az utca-kö-munkák. (Az utca-kö témája minduntalan megjelenik a legújabb magyar művészetben!) Az első képsor mértani rendben lerakott útburkolat-struktúrát mutat - többféle nézetből (nosztalgia a rendezett formavilág iránt, és ugyanakkor a körüljárás folyamatának érzékeltetése). Egy másik (megfordítható) képsor kockakövek rendezetlen halmazából kibontakozó ötagú csillagot ábrázol, mely ismét átvezet a csillagrajzolás folyamatának dokumentációjához, és egyszersmind Pinczehelyi talán legérdekesebb, jelentésben leggazdagabb témájához. Az ötagú csillag, a sarlóval és kalapáccsal együtt, megjelenik nála folyamat-, sőt testalakítási problémaként, de úgy is, de úgy is mint szabályos mértani forma - és miközben a távoli múlt felé mutat (Villard de Honnecourt pentagrammáig és tovább), aktuális politikai szimbólum szerepét is megőrzi.“ (Beke László)

A kiállítás helyszíne: Vintage Galéria, Budapest, Magyar utca 26., A kiállítás megtekinthető: 2005. szeptember 06-tól október 14-ig.

Józsa Judit kiállítása a Magyar Kultúra Alapítvány Budavár termében

Magyar Nagyasszonyok 800-tól tegnapig

Az első óvónő, kutatónő, orvosnő, sportolónő, kiemelkedő tehetségű színésznő a Budai Várban. Szeptember 15-ig látható Józsa Judit kerámiaszobrász Magyar Nagyasszonyok II. 1800-tól tegnapig című kiállítása a Magyar Kultúra Alapítvány Budavár termében.

Józsa Judit a hagyományos erdélyi kerámia szülőházából, Korondról származik. Édesszülei, Józsa János és Julianna, Európa szerte ismert kerámikus népművészek harmadik gyermekeként, Székelyudvarhelyen született, 1974. május 1-jén. Elemi iskoláit Korondon, középiskolát Székelyudvarhelyen végezte el. Szabadideje minden percét szülei műhelyében töltötte, 11 éves korában mintázta első kisplasztikáját, egy keresztfára boruló öregasszonyt Szeretet címmel. Munkáit máig őrzi édesapja műhelye.

melyet nem lehet féltreérteni, s melyet semmiféle ember erő vagy szándék nem tud megmásítani. A művész, az igazi, nem 'tévedhet' semmiféle pályára, s nincs olyan történelmi vagy helyzeti erő, mely eltéríthetné feladatától. Aki így művész, annak végzete van. Ez a legtöbb." Józsa Judit így művész. Végzete van. Édesapjától, aki idén 50 éve kerámikus, nemcsak a fazekasság mesterségét tanulta, hanem azt is, hogy a művésznek csak tiszta forrásból szabad merítenie. Terrakotta kisplasztikái nem a hagyományos korongozással készülnek, hanem az általa kifejlesztett hajtogatással és mintázással. 1996-ban született a Honfoglalás című sorozata, mely egy évig Ópusztaszeren, a Feszty-körkép épületében volt látható. Ezt követte a Táltosok és szentek című tárlata. Májig közel fél-száz kiállítása volt számos hazai és külföldi helyszínen; eljutott a tengeren túlra, Amerikába és Ausztráliába is. Munkái a földfestékes, pasztell-színű magyar népi életképeket, kihalófélben lévő népi mesterségeket, az archaikusan patinázott magyar honfoglalás alakjait a vezérektől, a korabeli mesterségeken át a táltosokig, valamint az árpád-házi szentek alakjait történelmi hitelességgel mutatják be.

Józsa Juditot már nyolc éve foglalkoztatta a magyar nagyszonyok

Szent Erzsébet, Árpád-házi Szent Kinga, Árpád-házi Szent Margit, Anjou Mária királynő, Rozgonyi Cecília, Szilágyi Erzsébet, Beatrix királyné, Ráskay Lea, Sövényházy Márta, Kanizsai Dorottya, Izabella királyné, Nagykárolyi Károlyi Zsuzsanna, Lorántffy Zsuzsanna, Bedeghi és Berencsi Nyáry Krisztina, Széchy Mária, Báthory Zsófia, Borosjenői Bornemissa Anna, Gróf Zrínyi Ilona, Petrőczy Kata Szidónia, Géczy Julianna. Ezt a tárlatot hatezer látogató tekintette meg.

A Magyar Nagyasszonyok II. 1800-tól tegnapig a XIX. és a XX. század modern asszonyai közül többek között az első óvónőt, orvosnőt, kutatónőt, sportolónőt, kiemelkedő tehetségű színésznőket mutatja be. A két kiállítási anyagot Szűz Mária, a magyarok védőszentje, az „örök Nagyasszony” köti össze. Megjelenik Brunsvik Teréz, Teleki Blanka, Leövey Klára, Bezerédj Amália, Mária főhadnagy, Kossuth Zsuzsa, Bohusné Szögyény Antónia, Salkaházi Sára, Zsindelyné Tüdös Klára, Sass Flóra, Hugonnay Vilma, Vendl Mária, Jászai Mari, Szelezky Zita, Kovács Margit, Aranyváry Emília, Czinka Panna, Kronberger Lili, Rhédey Claudia és Tóth Ilona alakja is.

A kiállítás egy rendhagyó történelemóra; minden kisplasztika mellett elolvasható a megformázott nagyszonyó életrajza, ezek

Erzsébet királyné

Aranyváry Emília

Vendl Mária

Kornberger Lili

Patrona Hungariae

Zsindelyné Tüdös Klára

Szelezky Zita

– a művek fotóival –
kötetben is rövidesen megjelennek.

A művésznő válogatása szubjektív, ám úgy gondolja, hogy a nemzeti történelmünkben kimagasló szerepet betöltő asszonyok ők. Különböző történelmi korokban, eltérő gazdasági, társadalmi, politikai körülmények között, más szellemi közegben és más kulturális környezetben éltek. Közös bennük ragyogó szellemiségük és az, hogy nem csupán származásuknál fogva érdemelték ki a megbecsülést, hanem azáltal amit és ahogyan cselekedtek; erényességükkel, példamutató életvitelükkel.

Józsa Judit a legősibb szobrászati anyagból, az agyagból mintázott kisplasztikáival közelebb hozza a régi korok és a közelmúlt teljességre, tökéletességre, önfeláldozásra és tartalmas életre törekvő magyar nagyszonyait, hogy ne csak példaként tisztelhesük, hanem fogadjuk is szívünkbe őket!

A tárlat szeptember 15-ig, naponta 10 és 18 óra között, díjmentesen tekinthető meg a Magyar Kultúra Alapítvány Budavár termében (1014

1994-ben települt át Magyarországra. A Szent Margit Kórházban, szociális szervezőként dolgozott, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának művészettörténeti szakán 2002-ben fejezte be tanulmányait.

Márai Sándor szerint „A tehetség kevés. Az értelem is kevés. A műveltség is kevés ahhoz, hogy valaki művész legyen. Mindehhez végzet kell,